

נקודה למחשבה

מחשבה אקטואלית
מפרשת השבוע

פרשת ואתחנן

..לא
יִרְאוּן וְלֹא
יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּן
וְלֹא יִרְיִחוּן (שם, כח).

אחרי הנסיונות, והכשלונות,
והשאיפות המתנפצות, מגיעה השעה
לנסות משהו ישן, משהו שעבד לסבים
ולסבתות ולדורות הקודמים: **וּבְקִשְׁתֶּם
מִשָּׁם אֵת ה' אֱלֹהֵיךָ
וּמִצֵּאתָ פִּי תִדְרָשְׁנֻוּ בְּכֹל
לְבַבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ (שם, כט).**

תבקשו - ותמצאו. ה'
מחכה לבניו אהוביו שיחזרו אליו.
'א-ל רחום ה' אלוקיך'.

זו הקריאה של תשעה באב
בבוקר. היו חכמים בגמרא שסברו
שיש לקרוא פרשיות אחרות, את פרשיית המרגלים
לדוגמה, בה הכל החל כשנגזר על העם בכיה לדורות
בלילה בו בכו בכיה של חינם. אבל להלכה נפסק כי יש
לקרוא את הפסוקים הללו, אלו הפותחים בתיאור הקשה
וצופים הדרדרות, גלות ואבדון, אבל מאידך מציגים גם את
הסיכוי, את הבניה והתקומה.

שלושת-השבועות שמשבעה-עשר-בתמוז ועד
תשעה-באב הינם ימי אבל. ימים של צער וכאב בשל
חורבן בית המקדש. האבלות הזו הולכת ומחמירה, כך
שהחל מראש חודש אב או מהשבוע-שחל-בו-הצום מנהגי
האבלות מתרחבים.

יום תשעה באב עצמו הוא כמובן החמור ביותר
מבין כל ימי האבל. אנו נוהגים עינויים מיוחדים, יושבים על
הארץ ומקוננים. כל זאת, כאמור, בשל חורבן הבית.

התקווה שבחורבן

את פרשת השבוע, פרשת 'ואתחנן' נהוג לקרוא
בבתי הכנסת בשבת שאחרי תשעה באב. שבת זו מכונה
גם שבת 'נחמו' על שם הפטרת הנחמה השבועית
הפותחת את סדרת שבע-הפטרות-הנחמה.

אמנם, כבר במהלך יום תשעה-באב עצמו אנו
מקבלים 'קדימון', טעימה מתוך פרשת ואתחנן, בקריאת
התורה בתפילת שחרית של יום הצום:

**כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנֵים וְנוֹשְׁנֶתֶם בְּאֶרֶץ...
(דברים, ד, כה).**

הפסוקים הללו מתארים
הדרדרות קשה של העם, והעונש
הצפוי.

הדור הראשון של העם, זה
שראה את הניסים והמופתים בעיניו,
אינו צפוי 'לחזור בשאלה'. כך גם

הדור השני, זה שגדל על סיפורי המופת ועל החוויות
הבלתי-נשכחות שחוו ההורים. אבל הדור השלישי, בני
הבנים, אינם מרגישים חיבור פנימי. מבחינתם, סיפורי
הסבים מתאימים יותר לספרי ההיסטוריה. הם כבר
מרגישים בטוחים בארץ, טרודים בבעיות היומיום,
'ונושנתם'.

ואז מאבדים את הקשר עם ה'. מתחילים עם
עשיית צלמים ופסלים, עושים את הרע בעיני האלוקים,
והעונש לא מאחר להגיע. גלות, אובדן, הפצה בעמים.

גם העונש לא גורם לחזרה-בתשובה אוטומטית.
טבעם של בני האדם לחפש פתרונות מקומיים, בקרוב
ובמוכר. הם מנסים לחפש משמעות פנימית בכל מה שיש
למדינות מגוריהם להציע. הם בודקים את האמונות
שלהם, את התקוות שהם מציגים, את ה'אימתי' המדומה
שאותה הם מציעים, אבל עמוק בלב הם יודעים
שזה לא זה.

ובחצות, נופלת ההכרעה. כילה חמתו על עצים ואבנים. לא על העם. העם ממשיך להתקיים. הוא יענש בחומרה, יחטוף ויסבול, אבל ימשיך להתקיים. כאשר השיי"ת מחליט לשפוך את חמתו על עצים ואבנים הוא מעביר מסר. ואם הוא מעביר מסר זה אומר שיש מישהו שיכול ומסוגל לשמוע את המסר הזה.

באופן פרדוקסלי, דווקא חורבן הבית מסמל את התקווה של העם. דווקא העובדה שה' בוחר לזעזע את העם מעידה שיש כאן עם שהשיי"ת מאמין שניתן עוד לזעזע, שיש סיכוי שיחזור לעצמו ולא להיו.

במשך תקופת האבל אנו מקוננים על המהות. על הלב. על הנשמה שאבדה לעם, זו שהשאירה את בית המקדש להיות 'עצים ואבנים' בלי הרוחניות שמילאה אותו בתוכו. אבל דווקא העונשים החמורים מלמדים שיש מישהו למעלה שמחכה לנו. דווקא הבית החרב מעיד שיש לנו סיכוי.

פרשת ואתחנן מלמדת אותנו את צורת התשובה. היא מלמדת שאין מקום רחוק. בכל מקום בו אדם נמצא השיי"ת מחכה לו. לא משנה לאן העם מידרדר, אבא שבשמים ממתין לו באהבה, לקבל אותו בחזרה, בתשובה.

הימים הללו, אלו החותמים את תקופת האבל שלנו, הם הימים שטומנים בחובם מסר חשוב ומחייב. 'כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי, יומא, א, א).

כי אם בית המקדש נחרב בימינו, זה אומר שה' מאמין שלנו, כעם, יש עוד מקום לתקן. אנחנו צריכים לשמוע את הקריאה הזו, לזמר על העובדה שאנו עדיין בני-א-הובים לה' יתברך, ולעשות הכל כדי להצדיק את האמון הזה. ובנחמת ציון ננוחם.

אך הנה, פלא. באמצע היום, בחצות של תשעה באב, מתחילה הקלה מסויימת. כבר אין צורך לשבת על הקרקע, ניתן – לחלק מהשיטות – להניח תפילין, קריאת התורה חוזרת לקריאה המקובלת בתעניות-הציבור הרגילות ובאופן כללי חומרת הצום פוחתת.

דינים אלו מפתיעים במיוחד כאשר אנו יודעים שהבית החל להישרף רק בחצות של תשעה באב. הקינה והבכי שנשאנו היו בשלב בו בית המקדש עדיין לא נחרב בפועל. רק באמצע היום התשיעי לחודש שרפו את בית המקדש והוא המשיך לבעור עד ליום העשירי.

לאור זאת, אנו עדים לדבר-מה מעורר פליאה. במשך תקופה כה ארוכה אנו אבלים על חורבנו של הבית, אך ברגע שזה מתחיל אנו מתרוממים ומתעודדים. מדוע? כיצד זה הגיוני?

ההסבר הוא פשוט, ומרגש.

פרק עט בתהילים פותח בפסוק הבא: מְזַמֵּר לְאֶסֶף אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלֹתָי; אֶסֶף מְזַמֵּר עַל הָעוֹבְדָה שֶׁהַגּוֹיִים פָּרְצוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, טִימְאוּ אֶת הַיְכָל הַקֹּדֶשׁ וְהַחְרִיבוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם. חֲכָמִים בְּמִדְרַשׁ אֵיכָה תִּמְהִיֵּם עַל הַנִּסּוּחַ 'מְזַמֵּר'. מָה מְקוֹם יֵשׁ כָּאֵן לְזַמֵּר? בְּשַׁעַר כְּזוֹ יֵשׁ לְקוֹנֵן, לְבַכּוֹת וְלִהְצַטֵּעַר!

אסף נשאל שאלה זו, וכך הוא ענה: מְזַמֵּר אֵי שֶׁשֶׁפֶךְ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲמַתּוֹ עַל הָעֲצִים וְעַל הָאֲבָנִים, וְלֹא שֶׁפֶךְ חֲמַתּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל (איכה רבתי, ד, יד).

הייתה כאן, כביכול, התלבטות. העם השחית את דרכו, עזב את ה' והפר את הברית. שלוש-עבירות-חמורות, שנאת-חינם, העם הפנה עורף להכל. האם יש סיבה להשאיר אותם? האם יש מקום להשאיר 'זרע מרעים, בני משחיתים'?

ליל תשעה באב זהו הזמן בו הדברים עדיין 'עומדים לדיון', לא מוכרעים. מה יקרה עם העם? האם יש מה לעשות איתם יותר? האם יש סיבה להמשיך ולקיים את העם הזה?

רוצים להעיר? להאיר?
מוזמנים לפנות בטלפון: 054-849-6992

אתר 'נקודה למחשבה • הגות ומחשבה יהודית'
nekudalemachshava.co.il